

будь-якому віці, стабілізує психіку, що в наш час є дуже актуально.

4. Методика проявляє себе у вихованні співаків та музикантів не тільки любителів та аматорів, а й високопрофесійних спеціалістів. Зараз її називають відкриттям ХХ століття, яке варте Нобелівської премії.

5. Якщо ми постулюємо, що мета мистецтва музики – розвивати творчі сили, виховувати любов до прекрасного, прищеплювати дітям почуття особистої гідності, то для досягнення цієї мети є багато засобів, одним з яких є також і методика Д. Є. Огороднова.

Список використаних джерел:

1. Кушка Я. С. Методика навчання співу / Я. С. Кушка. – Тернопіль: Навчальна книга, 2010.
2. Огороднов Д. Є. КОВЧЕГ/ Д. Є. Огороднов. – М, 1996.
3. Руденко Л. В. Творче застосування методики Д. Є. Огороднова / Л. В. Руденко/ – Херсон, 2012.

Сабалдашов В.В.,

молодший науковий співробітник
Миколаївського обласного краєзнавчого
музею, м. Миколаїв

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ЗАБУДОВИ СІЛЬСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ НІМЕЦЬКИХ КОЛОНІСТІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ (ПОЧ. ХІХ СТ.)

Німецькі колоністи зробили значний внесок у розвиток не лише соціально-економічної, а і культурної складової Російської імперії, у тому числі, архітектури. Цей вплив, зокрема, можна прослідкувати при аналізі особливостей планувальної забудови традиційного німецького сільського поселення на Півдні України початкового етапу заселення краю.

У Маніфесті Катерини II від 22 липня 1763 р. було сформульовано умови, на основі яких іноземним переселенцям було дозволено заселяти територію Північного Причорномор'я.

Зокрема, він встановлював, що «...границы волости должны быть кругообразны, не менѣе 60-70 верстѣ въ окружности, и въ нихъ должно быть удобной земли для 1000, семействъ, и въ одной волости должны поселяться люди одного и того же вѣроисповѣданія, и, кромѣ того, поселки отдѣльныхъ волостей должны быть такъ расположены, чтобы они могли оказать другъ другу поддержку. На каждое семейство отрѣзать 30 дес. земли, 15 дес. для пахотной, 5 дес. сѣнокосу, 5 дес. лѣсу, 5 дес. для усадьбы, сада и пастбища. Колоніи должны быть основаны такимъ порядкомъ, чтобы 1/6 всѣхъ земель, какъ

пахотної, такъ и другой, можно оставить въ запасъ для будущаго прироста населенія, а также должно оставить не занятыми 1/6 всѣхъ усадебъ. Ярмарки и базары разрѣшается учредить только въ главныхъ поселкахъ каждой волости» [6, с. 27].

Було затверджено і загальний «План про заселення Новоросійського краю», згідно з яким у розпорядження адміністрації колоній суцільними масивами передавалася земля для переселенців: у Катеринославській губернії – 52 тис. десятин, Херсонській – 263 тис., Таврійській – 214 тис. Згодом такі ділянки були визначені й у Бессарабії. Відповідно до аграрного закону 1764 р., ці великі степові простори поділялися на округи, а прибутки, одержані від них, спрямовувались на погашення витрат по переселенню [2, с. 38].

За Маніфестом 1763 р. організувати будівництво житла для новоприбулих мала колоністська адміністрація. На будівництво оселі держава виділяла кожній сім'ї колоністів по 100 крб.

Пункт «г» Маніфесту передбачав, що «...на построение домовъ, на заведеніе къ домостроительству разнаго скота, на потребные къ хлѣбопашеству и къ рукодѣлію всякія инструменты, припасы и матеріалы выдавано будетъ изъ казны нашей потребное число денѣгъ безъ всякихъ процѣнтовъ, но съ единою заплаатою, и то по прошествіи десяти лѣтъ, въ три года по равнымъ частямъ» [6, с. 29].

У 1818 р. для контролю переселенських процесів було створено «Попечительный Комитет», який у своєму складі мав посади двох чиновників для прийому колоністів та роздачі їм землі (2 500 руб. зарплатні) та землеміра (1750 р.) [4, с. 176].

Колоністська адміністрація була зацікавлена в тому, щоб переселенці будувалися самостійно. Це дозволяло в майбутньому уникнути нарікань з боку колоністів на низьку якість житла, зведеного підрядниками. Мав вигоду від такої практики і колоніст, оскільки йому списувався борг на ту суму, в яку оцінювалось його будівництво. Перевага цього підходу полягала також у тому, що німці отримували можливість застосувати свої традиції на практиці, а властиві їм раціоналізм та практичність дозволили у непростих умовах будівництва відшукати його оптимальні варіанти.

Сільські поселення німецьких колоністів були розташовані згідно із офіційно затвердженим планом, по формі нагадуючи франконсько-ельзаський стиль, який був найбільше представлений в Тюрінгії, Північному Рейні і Вестфалії. Своєю назвою зобов'язаний державі Франконії, яка існувало тут у Середньовіччі.

Зведення більшості архітектурних об'єктів та населених пунктів Німеччини поч. ХІХ ст. відповідало переважаючим формам класицизму. У його основі лежать ідеї раціоналізму, що знайшли яскраве вираження в філософії Рене Декарта. Художній твір, з точки зору класицизму, має будуватися на підставі строгих канонів, тим самим виявляючи стрункість і логічність самої світобудови. Простота і відсутність розкоші були характерними і для німецької

архітектури того часу.

Сільські поселення колоністів відносились до типу, відомого в Німеччині як «довгі села». В Ельзасі, наприклад, є село Шлеталь, відоме як «найдовше село Франції», викладене однією довгою вулицею довжиною 3 км. А у південній частині Пфальцу існує місто Кандель, відоме як «довгий Кандель», чия єдина вулиця довжиною майже 4 кілометри. У колоніях «будинок-двір» знаходився по обидва боки вулиці, яка, зазвичай, мала ширину 30-60 метрів і часто досягала довжини 1-2 км. [9, с. 119].

В основі композиційно-планувальних типів колоній покладено лінійний тип поселення. Усі поселення відзначаються прямолінійністю і значною шириною головних доріг. У зв'язку з сільськогосподарською орієнтацією господарства поселення набувають великих розмірів з малою щільністю забудови: площа типової ділянки коливається від 0,1 до 0,4 га залежно від величини виділеної території і кількості поселенців.

Житлові будинки розташовувались вздовж вулиці з малими рівномірними відстанями. У дрібних ділянках, де житлові будинки утворюють єдиний комплекс зі стайнями, вони розташовані торцем до вулиці.

На початку колонізації, а також в дрібних колоніях замість кирх служили молитовні будинки або каплиці, розташовані серед рядової забудови чи на периферії поселення. Кирхи і молитовні будинки початково зводились на основі дерев'яного каркасу; наприкінці ХІХ ст. сакральні споруди перебудовуються в цегляних конструкціях.

Генеральні плани колоній передбачали організацію благоустрою, озеленення, зведення малих архітектурних форм. Вулична мережа у колоніях передбачала функціональну і типологічну диференціації. У лінійних колоніях основа планування – головна вулиця – у межах поселення значно розширювалась, випрямлялась і виконувала функції площі. У поселеннях зі складнішими планувальними структурами на перехресті головних вулиць формувалася площа як композиційний центр планувального закладення, в окремих випадках на перетині основних осей зводилась кирха [3, с. 75].

Для системи водозабезпечення нормативи передбачали, окрім криниць у кожному дворі, на кожних 8 житлових будинків одну громадську криницю. Криниці у малих поселеннях розташовувались всередині сіл, переважно на перехрестях, у великих – додатково в кінці села.

У результаті, на пустинних раніше землях постали просторі поселення із добротними вулицями. Етнограф В. Бабенко, який неодноразово бував у німецьких колоніях Катеринославській губернії, писав, що вони «являли собою зразок всього: найправильнішого розташування вулиць, провулків і площ, упорядкованих у багатьох випадках на європейському рівні. Підведені сади і дерева навколо садиб, прекрасні, правильні будівлі, чистота й охайність... упадають в очі кожному відвідувачу цих місць» [3, с. 76].

Зі спогадів офіцера генерального штабу в Херсонській губернії підполковника А. Шмідта дізнаємося: «Усі німецькі колонії в окрузі

відзначалися чітким плануванням дворів. Вулиці в населених пунктах були прямими і широкими, щоб не дуже забруднювалися у бездоріжжя. Будинки, здебільшого споруджені з фронтонами, перпендикулярно впиралися у вулиці, дахи були з соломи чи очерету. Сусідні будинки з'єднувалися між собою високими огорожами. На вулиці біля кожного двору влаштовувалися обгороджені квітники» [1, с. 76].

А рейхсканцлер Німеччини Отто фон Бісмарк, підсумовуючи загальний внесок колоністів у розвиток господарства Російської імперії писав: «...своєю старанністю та благоустроєм колоністи будуть примножувати, без сумніву, економічну могутність Росії. Для Німеччини вони як повноправні громадяни і платники податків назавжди втрачені» [8].

Список використаних джерел:

1. Багмет М. Німецькі поселення – «біла пляма» в історії України / М. Багмет, В. Погорелов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibl.kma.mk.ua/pdf/monograf/17/4.pdf>
2. Васильчук В. Поселення німецьких колоністів на Півдні України наприкінці XVIII – початку XIX століття. // Міжвузівська науково-практична конференція. Мови і світ: дослідження та викладання 25-26 листопада 1999. – Наукові записки. – Вип.22. – 4.І. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В.Винниченка, 2000. – С. 106-124.
3. Замуруйцев О.В. Особливості соціально-економічного розвитку німецькомовних поселень південного регіону України в 50-80-х роках XIX ст. / О.В. Замуруйцев // Наук. пр. іст. ф-ту Запоріз. нац. ун-ту. – 2015. – Вип. 43. – С. 74-78. – Бібліогр.: 27 назв. – укр.
4. Немецкие колонисты в век Екатерины / Составители Е.Е. Лыкова, М.И. Осекина. – М.: «Древлеранилище»; Общественная академия наук российских немцев, 2004. – 340 с., илл. – ISBN 5-93227-009-8.
5. Немецкие населенные пункты в Российской империи: География и население. Справочник / Сост. В.Ф. Дизендорф. – М.: Общественная академия наук российских немцев, 2006. – 664 с. – ISBN 5-93227-001-2.
6. Немцы в истории России: документы высших органов власти и военного командования. 1652-1917. / В.Ф. Дизендорф. – М.: МФД: Материк, 2006. – 784 с. – ISBN 5-85646-165-7.
7. Олешко О.П. Планувально-композиційний уклад поселень німецьких переселенців в Галичині кінця XVIII – початку XX століть [Текст]: автореф. дис... канд-та архітектури : 18.00.01. – Л., 1999. – 36 с.
8. Праксенталер В. Немцы на Волини / В. Праксенталер // Житомир в історії Волині і України: тези Всеукр. наук. краєзн. конф. – Житомир, 1994. –С. 104-105.
9. Joseph S. Height. Paradise on the Steppe: A Cultural History of the Kutschurgan, Beresan, and Liebental Colonists. – USA: North Dakota Historical Society of Germans from Russia, 1973. – 411 p.